

Таймер війни. Точка виходу

КУПИТИ

Про книгу

«Точка виходу» - другий роман із нового циклу воєнно-пригодницьких трилерів «Таймер війни» від майстра жанру Андрія Кокотюхи. Улітку 2022 року офіцер військової розвідки Влад Хмара бере участь у черговому обміні військовополоненими, що відбувається в сірій зоні на Запоріжжі. У списках на обмін - його друг Руслан Січковий із позивним Барс. Виконуючи завдання ГУР на тимчасово окупованій росіянами території, Барс зник безвісти, і ось тепер знайшовся. Але обмін відбувається не так, як очікували Хмара

АНДРІЙ КОКОТЮХА

01:08:2022

ТАЙМЕР ВІЙНИ

ТОЧКА

ВИХОДУ

ФАБУЛА

ВИДАВНИЧИЙ ДІМ

ТАЙМЕР ВІЙНИ

Створення циклу «Таймер війни» відбувається за підтримки Головного управління розвідки Міністерства оборони України

Книга друга ТОЧКА ВИХОДУ

ПРОЛОГ

Україна, Маріуполь,
гарнізон «Азовсталі»

Березень 2022 року

Тридцять вісім хвилин до лінії фронту, потім — сорок дві до місця.

То був не перший рейс, усе вивірено до секунди. Помилка в розрахунках означала влучання в борт і загибель екіпажу. Поки що цього не сталося лише дивом. Хоча Хмара чудово розумів: такі дива роблять не чарівники, а пілоти гвинтокрилів.

Вони не покладалися на удачу, яка начебто любить відчайдухів. План і наказ його втілити надійшли з кабінету Командира. Діяти належало швидко. Кожна хвилина відтерміновувала допомогу оборонцям Маріуполя, що — так вважав Влад і мав у цьому купу однодумців,— і без того запізнилася, бо мала прийти вже в перші дні вторгнення. Проте «швидко» аж ніяк не означало «бездумно». Нехай тренер у рідній одеській спортшколі й вимагав від Хмари та інших пацанів думати швидше, тут був не той випадок. Швидкість прийняття рішень в операції, яких ще ніхто ніколи не здійснював,— це ретельно, без поспіху покроково все вираховувати, вивірити, прокрутити в голові й виміряти власним внутрішнім секундоміром.

— Стріляти вмієш? — спитав Хмару штурман.

Влад спершу не зрозумів суті питання. Навіть розгубився, очі в прорізу зеленої флісової балаклави зовсім по-дитячому кліпнули. Схоже, цей незнайомий вертолітник, який щойно міцно потиснув йому правицю, не тільки вперше бачив оперативника ГУР, а й узагалі ще не стикався з бойовими офіцерами. Влад ледве втримався, аби не прочитати коротку лекцію, що пояснила би цьому літунові: перед ним людина, яка вперше зіткнулася з війною ще на початку АТО, ще й будучи добровольцем. Він володів майже всіма існуючими видами зброї, крім, хіба, важкої гармати, і володів ними досконало. Та й людину, яка не вміє стріляти, на таку операцію просто не пошлють.

Однак стримався — треба брати до уваги загальний стан усіх залучених: кожен воліє бути на сто, та ні — на двісті відсотків упевненим у побратимах. Бо це додає впевненості ще й у власних силах.

— Та не скаржилися наче... — коротко відповів натомість.

— Хто? — не второпав штурман.

— Ті, у кого стріляв. Та, певно, вже й не скаржитимуться.

— Це такий гумор? — примружився штурман.

— Який є! — розвів руками Влад.

— Із кулеметом знайомий? — кивнув через плече на кабінку вертолітник.

— А-а, у цьому сенсі... — протягнув Хмара. Тоді зігнув правицю і стиснув кулак. — Прорвемося.

Його та інших оперативників попередили: Мі-8, на яких вони летітимуть, — борти транспортні, адже на «Азовсталь» треба доставити якомога більше вантажу й забрати назад максимально велику кількість поранених. Тому все озброєння — бортовий кулемет, автомати і пістолети в кожного.

— Це операція ГУР, тому наша присутність є обов'язковою,— коротко сказав Командир.— Пілот, штурман і двоє стрільців як члени екіпажу. Якщо русня почне навалювати — шмаляйте у відповідь, але не раніше. Треба до останнього не проявляти себе, тому борти підуть на максимальній швидкості і мінімальній висоті. І найголовніше, хлопці...— Тон його трохи змінився.— Пілоти знають, що з ними офіцери воєнної розвідки. Якщо відбудеться збиття, ваша задача — вивести всіх, хто виживе, із підконтрольної ворогу території. Літуни знають свою справу. Ви ж навчені діяти на землі, у ворожому тилу. Виникне така ситуація — знайдіть спосіб передати свої координати. А з нашого боку задача полягає в тому, щоби знайти і скинути вам точку виходу, де вас зустрінуть і прикриють.

Спершу Влагова кандидатура взагалі не розглядалася — через травму.

Ліву ногу трохи вище кісточки не вберіг — зачепив розтяжку вісім років тому, у спекотному серпні на Донбасі. Тоді він під виглядом сепарського *старшого* евакуював полонених волонтерів, але куратор операції від СБУ виявився зрадником, здав усіх в останній момент. Хмара й досі не міг збагнути, як йому вдалося вирватися з пастки й уникнути смерті. На жаль, вона наздогнала людей, за чиї життя він тоді відповідав.

Потім йому пропонували іншу посаду, але емоції зашкалювали: бачив зрадника якщо не в кожному, то через одного. Коли отримав гарний ізраїльський протез, повернувся у спорт, брав участь в Іграх нескорених, і з часом настільки зжився зі штучною ступнею, що зовсім перестав її відчувати. Про травму нагадувало хіба легке накульгування, і то не завжди — коли доводилося не знімати протез по кілька днів. А коли восени минулого року Хмару рекомендували у воєнну розвідку й делікатно поцікавилися, чи не заважатиме протез, він запропонував офіцерові, який засумнівався, пробігти кілометр наввипередки.

Тепер травму знову згадали. Ба більше: Влад вирішив, що штучною ступнею йому дорікнули навмисно, із натяком,— ніби він сам був

винен у її втраті. Тому не стримався, дозволив собі порушити субординацію. Задер штанину, виставив ліву ногу вперед, гупнув міцною п'ятою об підлогу.

— Якщо це єдиний аргумент проти моєї участі в операції, я його не сприймаю! — заявив він Командирові й бовкнув уже зовсім нестатутне: — Ногами не стріляють! А руки — ось вони! — Він покрутив обома

перед присутніми, наче фокусник перед довірливою публікою.

— Хмаро, тримайся в рамочках,— стримано нагадав підполковник Коваль.— Тебе ніхто не списує. Навпаки — координуватимеш весь хід операції з оперативного штабу. Отримаєш повноваження, які тобі в іншій ситуації за рангом не мали би належати.

— От коли виникне інша ситуація — тоді й сидітиму на сраці в оперативному штабі! — вперся Влад.— Або нехай хтось офіційно напише, на бланку: капітан Хмара Владислав Петрович відсторонений від виконання особливо важливого завдання, бо в нього ліва ступня титанова!

— Поговорили? — неголосно запитав Командир.— Тепер я скажу. На «Азовсталі» в тебе друг-морпіх. Тому туди рвешся?

— Навіть якби там і не було Барса, я би все одно рвався! Війна, там наші в облозі, і це особисте для кожного з нас, соррі за пафос! Тим більше, що ви самі спочатку викликали добровольців. Ось він я — доброволець. Ногою не вийшов? Може, іще чимось?

Градус суперечки потроху знизився, а ще за шість годин Хмара разом з іншими хлопцями готувався до участі в першій не лише в його власному житті, а взагалі першій військовій операції такого рівня зухвалості...

— Прорвемося,— погодився штурман і знову простягнув Владові

розкриту долоню — уже не вітаючись, а як запізніле знайомство.—
Олег.

Хмара ляснув по його долоні своєю.

— Мангуст.

Позивний причепився сам собою і зовсім недавно — три тижні тому, після того, як Хмара виявив ефесбешного «крота» в Антитерористичному центрі СБУ, а по ходу вполював і Гюрзу — пов'язаного зі зрадником досвідченого російського терориста. «Кріт» був коштовним трофеєм воєнної розвідки і планувався на обмін. Лишалось підготувати все так, аби отримати за цього фрукта якомога більше наших бранців. Гюрзу ж передали СБУ, бо особу з таким послужним списком ніхто випускати не збирався, та й суміжники краще знали, що та як із ним робити.

Приймаючи це рішення, Командир подякував групі Ковалю та особисто Хмарі за вдале затримання і вчергове зірвані росіянські плани зайти до Києва, але зауважив: «Тепер нехай у когось іншого голови болять. Проклацають Гюрзу — не наша проблема, воєнна розвідка свою справу добре зробила». Отоді він й обмовився на Владову адресу: «А ти, виявляється, ще той мангуст, мисливець на гадів».

Із кабінету Хмара вийшов уже Мангустом — кращий позивний годі шукати.

— Політаємо трохи...— Штурман не питав, констатував очевидне.

— Жим-жим? — підморгнув Влад через проріз.

— Ти такий крутий, поки на землі.— Цей Олег не мав бажання жартувати чи бодай вдавати супермена, якому все по цимбалах.— Я не спав, пілот не спав, ніхто тут не спав толком. Дивляться на нас, ніби на смертників. Не помічав?

— Темно,— буркнув Хмара.

Аеродром і справді ще вкривала холодна березнева ніч.

— Слухай, братику, давай от ето... без оцього геройства. Повір: що більше боїшся, то акуратніше робиш. Тут не той випадок, коли сцикуна можна сплутати з обережним.

Влад відкинув останню спробу збадьорити екіпаж.

— Розумію, старий, розумію. Сам так іноді почуваюся. Та що там іноді! Часто боюся, особливо коли начальство надміру заспокоює. Можемо не повернутися.

— Повернемося,— заявив Олег майже впевнено.— Перша пара вже злітала, і все пройшло як треба. Та й наказ є: один екіпаж — один рейс, усе.

— Значить, і в нас вийде. Повернемося — відіспишся. Ті, що літали, вже, мабуть, дрихнуть.

Пролунала команда вантажитися.

Вертольоти влітали у світанок над Азовом.

Дорогою мовчали. Кожен із чотирьох людей на борту чудово розумів: треба будь-що-будь проскочити російську ППО. Тому йшли на максимальній швидкості. Верхівки дерев, а потім — водні брижі, коли вже мчали вздовж берегової лінії, здавалися настільки близькими, що Хмара спіймав себе на думці: от якби зараз нахилитися і витягнути руку — земля чиркне по пальцях.

— Не зачепимо? — нарешті не витримав Вініл.

Цей позивний придумав собі Владів клаповухий напарник — капітан Борис Музика.

Вони були однолітками, хоча служив Борис на півтора року довше. І, на відміну від Хмари — вихованця спортшколи, був кадровим

офіцером. А втім, прослужив він не надто довго — побачивши, як за Януковича добивали армію, заївся з командуванням, написав рапорт і подався в позавідомчу охорону. Однак і там не затримався: коли спалахнуло на Донбасі, пішов у добробат, потім поновився у війську, далі отримав пропозицію від воєнної розвідки. Що ж до позивного, то він і насправді мав деяку суголосність із його прізвиськом — Музика.

Борис мав одне цілком цивільне захоплення — збирав вінілові платівки. Раніше Хмара не мав нагоди побувати вдома в Музики — чоловіки майже не перетиналися по службі. Але зараз, збираючись нашвидку, вони разом заскочили до напарника — і здивованим Владовим очам відкрилися саморобні стелажі з десятками ретельно відсортованих прямокутних паперових конвертів. Сам він у дитинстві та юності платівок уже не застав, та й меломаном себе не вважав, здебільшого сприймав музику як фон. Та побачене вразило: досі не стикався з людиною, настільки відданою своєму хобі.

— Вісімдесят шість поки,— похвалився Вініл.— І жоден не запиляний.

— Ти все це переслухав? — видихнув Хмара.

— Звісна річ. Приходь колись, поставлю щось. До речі, є український фанк сімдесятих. Аби ти знав: такі пласти тоді розліталися тиражами під сто тисяч. Я про такі речі гадки не мав,— додав напарник.— А тепер фанатію від «Арніки».

— Що це таке?

Вініл витягнув конверт, на якому на тлі старовинної хати з трикутним дахом сяяв усмішками чоловічий гурт у яскравих сорочках і штанах-кльош.

— Повернемося — підтягуйся. Це справді варто почути.

Про повернення Вініл згадав побіжно, просто й упевнено.

Ну, значить, так і буде.

— Кажу: не вріжемося? — гаркнув Вініл, перекриваючи гуркіт двигуна.

Двічі повторене питання повернуло Хмару в кабінку гвинтокрила.

— А хрін його знає.— Він знизав плечима.— Не хотілось би.
А взагалі-то — питання не до мене.

— Кацапи швидше підстрелять,— озвався штурман.— Нарватися на них на цій висоті менше ризику, ніж підставляти пузо.

Пояснення здалося вичерпним. Принаймні більше Вініл до цієї теми не повертався.

А вже за кілька хвилин і Хмару, і решту екіпажу така висота взагалі перестала турбувати. Тим більше, що попереду позначилися обриси Маріуполя, затягнуті непроникними клубами чорного диму. Навіть у повітрі чулися методичні звуки вибухів. Наче оскаженілий і невтомний тубілець-дикун раз по раз, через рівні проміжки часу, гупав здоровенною колотушкою у величезний тамтам, обтягнутий сирицевою шкірою.

— Бля-а-адь! — видихнув пілот Дмитро.

— Суки,— процідив крізь зуби штурман.

— Ненавиджу підорів! — підсумував Вініл, машинально смикнувши себе за праве вухо. Він і сам не знав, відколи і чому в нього з'явилася така звичка. Тим більше, що набув він її так давно, що й не згадати, а ті, хто знав Вініла, та й нові знайомці не звертали на неї уваги.

Хмара промовчав. Навіщо зайвий раз стрясати повітря, коли і так усе ясно. Замість цього прикипів поглядом до понівеченого міста, що стрімко наближалось, неначе намагаючись видивитися там друга Барса, а якщо ні — то хоч когось живого.

— Попереду! — раптом вигукнув Вініл, вказуючи кудись рукою.— Акуратніше!

— У курсах,— озвався Олег.— Попереджали вже. Це вона. Знаю, готові.

Хмара завмер, міцно вчепившись обома руками в металеве поруччя, аби не викинуло з кабіни. На коротку мить йому здалося, що він не член екіпажу, а дивиться якийсь фільм у тривимірному зображенні, ще й уповільнений.

Мі-8 мчав просто на лінію електропередачі. Дмитро уже шаманив із ручкою керування, підіймаючи сталеву «бабку» на висоту ЛЕП. Ледве гвинтокрил перестрибнув дроти, пілот знову торкнув ручку — і транспортник майже вертикально пішов униз. Берег моря наближався так стрімко, що Хмара напружився і згрупувався, готуючись до неминучого зіткнення. Але пілот знову вирівняв машину, і тепер вони стрімко мчали над морем, ледь не торкаючись води і долаючи останні кілометри до кінцевої мети — «Азовсталі».

— Дімон, ну ти красава! — вигукнув Влад.

— Начебто проскочили,— озвався замість пілота штурман.— Ще назад летіти.

Вітер тим часом гнав дими від міста до узбережжя.

Тут пілот не потребував жодних порад — гвинтокрил пірнув під димову завісу.

Саджати борт довелося туди, де знайшлося вільне місце,— на завалений усіляким сміттям і мотлохом будівельний майданчик.

Іще коли заходили на посадку, всі вільні, не змовляючись, почали різати троси, звільняти від кріплень коробки зі «старлінками», ящики зі зброєю, боєприпасами, медикаментами, консервами, водою. Внизу до Мі-8 вже бігли з усіх боків бійці, дехто тягнув на ношах важких поранених. Хмара знав: наступний борт підвезе групу добровольців-десантників для хоч якогось підсилення обложених. Він рвався

приєднатися до них, але тут і Командир, і Коваль виявилися одностайними: або прикривати пілотів і повернутися назад із пораненими, або лишатися у штабі та координувати процес.

Довелося змиритися.

«Мішка»{1} ще не сіла як слід, її ще хитало в повітрі, а Хмара, Вініл і штурман Олег уже спритно кидали вантаж униз. Там його підхоплювали бійці,— брудні, неголені, змарнілі, але затяті та завзяті. Підхопивши чергову коробку, Влад примірівся і зістрибнув униз, приземлившись на праву ногу і втримавши рівновагу. Його руки миттю звільнилися, тепер він і сам допомагав унизу. Часу було обмаль, треба впоратися не більше, ніж за пів години: ранок перейде в день, береговий бриз змінить напрям і пожене дим у протилежний бік. Шанси натрапити на російську ППО стрімко зростають, а назад вони летітимуть із пораненими — тож відповідатимуть не лише за себе.

Тим часом ноші з пораненими вже вантажили на звільнене від вантажу місце. Влад допоміг заштовхнути у фюзеляж наступні ноші. Перевів подих, опустив голову. А щойно підняв, побачив перед собою того, кого сподівався зустріти, але не мав часу шукати. Хіба що при нагоді спитати в когось з оборонців «Азовсталі», чи знають вони Барса — цим позивним користувався сержант-морпіх Руслан Січовий. Обидва здружилися ще в АТО. Чимало побратимів повернулися до мирного життя — наскільки мирним можна його вважати, коли на Донбасі хай не горіло, але повільно тліло й вчорашні добровольці про це не забували. Проте в дуже багатьох після повернення додому спільні інтереси зникли й спілкування згасло. Але не у випадку Хмари: звільнившись після поранення, він не втратив зв'язок із Барсом.

Ба більше: їхня фронтова дружба тільки зміцніла.

Минулої осені, в іншому житті, Хмара був свідком на скромному весіллі Руслана й Марти. А востаннє друзі встигли коротко поспілкуватися місяць тому, у перші години великої війни. Марта потім кілька разів телефонувала Владові, жалілася, що з чоловіком немає зв'язку і регулярно цікавилася, чи не планує розвідка або якісь інші структури щось робити для розблокування Маріуполя

найближчим часом. Утішних новин для жінки Хмара не мав. А якби були невітніші — не поспішав би ними ділитися.

Та ось Барс власною персоною стояв перед ним і мружився — точнісінько так, як і Мангуст, не вірячи власним очам — не просто ж відразу впізнати друга, більшу частину обличчя якого ховає маска. І все ж таки впізнав.

— А-а-а! — заволали обоє.

Вони раптово опинилися у центрі уваги. Навіть рух навколо гвинтокрила на коротку мить зупинився. Але щойно Влад згріб Барса та безжально стиснув в обіймах, той заволав іще дужче, але цього разу вже від болю. Пустивши його й відсахнувшись, Хмара побачив брудний бинт довкола голови друга, що майже зливався із закіптюженим широким обличчям морпіха. Перевівши погляд нижче, він помітив велику буру пляму на його боку. І аж тепер, краще роздивившись, Хмара зрозумів, що Барс ледве тримається на ногах, хоч і намагається не подавати виду, а його підтримує під лікоть зовсім молодий хлопчина, також поранений і з обмотаною бинтами головою.

— Руслане, ти чого?..— Влад остаточно розгубився.— Блін, ти, той... Тримайся, чуєш? Бо Марта твоя мені печінку за цей місяць вигризла! Де він, де він, знаю, не знаю... Якщо я тебе не доведу — кінець мені, точно!

— Ось цього забирай! — морпіх легенько відштовхнув від себе хлопчину.— На Барсі як на собаці! Ти ж мене знаєш, Хмаро! Поки я ходячий — буду тут!..

На останніх словах його ноги підломилися, і якби Влад не встиг підхопити друга, Барс рухнув би на землю.

— Його треба негайно евакуювати! — почулося поруч.

Говорив молоденький поранений. Він важко дихав, намагаючись приховати свій справжній стан. Проте все ж здавався міцнішим за морпіха. Та Хмара знав інше: найперше належить евакуювати важких

лежачих, які мають шанс вижити тільки за негайного медичного втручання. І навіть при величезному бажанні всі вони не помістяться у фюзеляжі транспортника. Тож Барса або залишати, або...

— Жінка в нього вагітна.

Хмара здивовано зиркнув на хлопчину.

— Не твоє діло,— простогнав Барс.— Краще про свою розкажи.

— Нема в мене нікого. Він знає,— хлопчина й далі звертався до Хмари.— А його жінка вже півтора місяця як йому повідомила. На день Валентина, тоді ще можна було телефонувати. А Барс, коли його накрило, мені зізнався. Не побачу дитину, каже.

— А от мені ніхто не зізнавався,— буркнув Хмара.— Ані ти, ані Марта... Друзі називається... Рідня, вважай...

— Не до того було,— прохрипів Барс.— Хмаро, не мороч мені голову!

— Його обов'язково треба евакуювати,— твердо вимовив хлопчина-боєць.— У мене немає нікого, я інтернатівський. Місцевий, із Маріка. Саме строкову служив...

— Погранець? — спитав Влад.

— Гей, Мангуст! — Поруч мов із-під землі виринув Вініл.— На борт! П'ять хвилин до відльоту!

Думай швидше!

Саме так навчав Хмару його тренер Анатолій Житков.

— На раз-два — взяли!

Влад підхопив Барса під одну руку, закинув її собі на плечі. Ставши з протилежного боку, Вініл притримав пораненого. Удвох вони підняли його, ще піддали вгору, притулили спиною до борта. Із кабіни Барса потягнув штурман Олег, не маючи часу та бажання про щось

розпитувати. ГУРівці застрибнули синхронно, гвинтокрил уже поволі піднімався. Раптом Хмара вилаявся, ляснув себе по лобі, викрикнув із кабіни до хлопчини-прикордонника:

— Звати тебе як?

— Що?

Вигук потонув у гуркоті двигуна, шумі лопатей і віддалених звуках вибухів.

— Звати! Як звати тебе? Звати як?

Боець не чув. Та й не мав часу дослухатися. Кожен на «Азовсталі» мав значно важливіші турботи, клопоти й завдання, ніж розбирати, що там кричить людина, вдягнена у цивільне, ще й із балаклавою на голові.

Трохи піднявшись над тим, що ще місяць тому було могутнім промисловим гігантом, вертоліт зграбно розвернувся і ліг на зворотний курс.

Частина перша ЗНИКЛИЙ БЕЗВІСТИ

Запорізька область

29 червня 2022 року
05:48—06:23

«За минулу добу Росія втратила у війні проти України ще близько 200 своїх військових. Усього з початку війни ЗСУ ліквідували 35 450 окупантів. На Авдіївському, Курахівському та Запорізькому напрямках ворог активних дій не вів. Здійснює систематичний вогневий вплив з метою скосування підрозділів Сил оборони України та недопущення їхнього перекидання на інші напрямки. Про це повідомляє Генштаб Збройних сил України».

Ранок наставав повільно.

Куди не глянь — кругом степ, хаотично розораний бомбами, снарядами та рифленими гусеницями «броні». Десь далеко, майже на обрії, маячив спалений російський танк, втупивши у землю розірваний ствол гармати. На мертвий обшир саме опускався, широко розкинувши крила, великий чорний крук.

Коли та як зупинили цю бойову машину, чому груда рудого від вогню залізничного стовбичить посеред степу, Хмара не знав. Але знічев'я, нудячись, спробував поміркувати про це, та швидко полишив цю тему. Бо підбитий танк для нього та будь-кого з їхньої переговорної групи слугував лише орієнтиром, що визначав місце майбутнього обміну полоненими.

За п'ять діб це була вже третя зміна координат. Морочила голови протилежна сторона, і тут не було нічого нового або незвичного. Від самого початку, щойно обміни ввійшли до компетенції воєнної

розвідки, росіяни заводили подібну катеринку. Майже завжди скасовували призначену на певний день і час процедуру, і майже ніколи не пояснювали причину. Коли ж пояснювали, легше не робилося: все одно брехали, маніпулювали, вигадували просто по ходу що в голову стрельне.

Спершу Хмару такі вибрики бісили. Але він швидко зрозумів: тут гра на нервах, нічого іншого. Якщо обмін запланований, його проведуть. Просто в *кацанів* така натура — гарикаються, задираються, за найменшої нагоди демонструють власну значимість і вагу. Треба витримати, перетерпіти, якнайменше огризатися. Десь навіть підіграти: так-так, усе буде по-вашому, ми вас слухаємо, керуйте. Адже на кону в кожному випадку стояло найважливіше.

Звільнення наших хлопців з російського полону. Зі справжнього пекла на землі.

— Будеш?

Запахло кавою. Хмара озирнувся на голос. Вініл, так само у балаклаві, простягав паруючий паперовий стаканчик. Усе одно спали погано — як цієї ночі, так і в попередні. А Вініл діяв просто: перед виїздом на будь-який обмін запарював міцну каву й акуратно переливав у термос. Аромат приємно лоскотав ніздрі, ніби ранкове кавування відбувалося не посеред запорізького степу в повному російських бранців автобусі, а вдома на балконі, на самому початку якогось гарного мирного ранку.

— Ага, дяка. Що би ми без тебе робили, старий...

— Те саме, що зі мною. Хіба, мабуть, кави би не пили. Або якусь бурдень розчинну, абияк набовтану.

— Хазяйновита дитина.

Влад прийняв посудину із цупкого паперу обережно, двома пальцями. Чорні тактичні рукавички ховали лише частину руки, тому все одно підпекло, він перехопив каву із правиці в лівицю і відтягнув нижню частину балаклави, звільняючи рота. Зробив перший ковток.

Не сказати, щоби миттєво збадьорився. Нащо себе дурити? Але наступні кілька ковтків свіжої міцної кави і чергова цигарка потроху повертали до активного життя.

Хмара вийшов з автобуса. Сонце ліниво піднімалося над обрієм. Здавалося, що ранній літній світанок заспав, і тепер неохоче протирає очі, мов лінкуватий сільський дядько. Схоже, йому, світанкові, теж набридло щодня бачити війну та її страшні наслідки.

Крім оперативників, в автобусі сиділо сорок мовчазних чоловіків. Усі коротко стрижені та ретельно поголені. Стільки ж їх містилося в іншому автобусі, що розташувався метрів за десять від головного. Цю групу запросто можна було прийняти за бригаду якихось заробітчаних — будівельників або сезонників, якби не військова форма російського зразка.

Їх привезли з табору, де утримували полонених російських військових, повернувши перед виїздом одяг, у якому забирали в полон. У таборі вони носили звичайні тюремні роби. На відміну від їхніх лахів, арештантські були новенькими, пошитими у цехах такими ж зеками, тільки українськими. Наразі форма висіла на чоловіках мішками, хоча вони аж ніяк не схудли на казенних харчах. Цей камуфляж, запилужений, промаслений і закривавлений, ретельно випрали в машинах, обробили парою, а на додаток ще і спеціальними засобами. Запах в'ївся у тканину, тому всередині автобуса добряче тхнуло хімією, змішаною з потом. Не допомагали навіть прочинені вікна — червнева спека на українському південному сході не сприяє провітрюванню.

Хмару, як і решту людей із переговорної команди, абсолютно не турбувало, хочуть їхні підопічні покурити чи ні. Однак ті постійно клянчили «сигаретку», і терпіти це скиглення не у всіх вистачало сил. Хтось ділився куривом, аби відчепилися. Та й у ситуації, що склалася, коли обмін уже кілька діб поспіль переносився і відкладався, тримати «підопічних» узагалі без курива було неможливо. Але мають терпіти — із нашими вони поведуться набагато гірше.

Десь далеко загуркотіла канонада. Ні не гупало — цей гуркіт трохи нагадував шум прибою чи гудіння вітру в димарі.

Влад одним ковтком допив каву, зіжмакав стаканчик і жбурнув під колеса автобуса. Вчора однією з причин чергового перенесення обміну росіяни назвали приліт у призначеному місці. Мовляв, українська сторона пристрілялася, готується насипати по своїх, а потім звинуватити Росію у всіх світових медіа. Тому треба уникати провокацій і водночас не скасовувати процес обміну: жодна підступна витівка українців не завадить російській стороні традиційно виявити добру волю, властиву російському характеру.

Хмара не один нашорошив вуха. З автобуса вистрибнув Вініл, скинув руку, закликаючи дослухатися. Влад відмахнувся, щигликом відкинув недопалок.

— Далеко.

— А русня скаже, що близько. Стопануть — і знову нудитимемося добу. Якщо не більше.

— Солдат нудиться — служба йде.

Хмара сам не знав, кого зараз намагається заспокоїти.

Придумати відповідь Вініл не встиг. Зашипіла Влагова рація, налаштована на визначений учора росіянами канал. Тепер уже Хмара підняв руку, швидко кинув у вухо чорну таблетку гарнітури, підкрутив рацію, ловлячи потрібну частоту краще.

— Прийом.

— Ану на іншу частоту перейшов,— нахабно проскреготало у вусі російською.

Схожим тоном у Владовому одеському дитинстві вулична шпана вимагала гроші. Просто серед білого дня. Він знав про ту зграю

і готувався до зустрічі. А ватажкові шпани чомусь ніхто не сказав, що цей миршавий пацанчик уже ходить у кандидатах в майстри спорту.

Пальці Хмари стиснули верньєр налаштування. Впевнено, але обережно, ніби та рація могла від незграбного руху здетонувати, він почав намацувати резервну частоту. Спершу в ефірі було тихо, потім почулися свист, шелест, шурхіт, неначе хтось м'яв у руках шматок фольги. Нарешті крізь праліс завад пробилося на диво чітке:

— Точку збору не міняли. Ми на базі.

— Прийнято.

Більше додати нема чого. Лишивши рацію на зафіксованій частоті, Хмара відстебнув кобуру. Те саме зробив Вініл. Документи вони здали ще до виїзду. Тепер на обох лишилися бронежилети під сорочками, вдягнутими навипуск. Але від близького пострілу в голову броня не захищає.

Від другого автобуса до них із Вінілом вже підтюпцем наближався третій. Він мав позивний Серфер і справді давно займався серфінгом. Навіть посідав призові місця на змаганнях професіоналів. Про початок вторгнення дізнався в Австралії, де на той час тривало чергове збіговисько поціновувачів океанських хвиль. Його епопея з поверненням в Україну розтягнулася на два тижні, і Серфер особливо любив зображувати в особах, як прикордонники намагалися перевірити його дошку — серф — на наявність контрабанди. Але не міг же він кинути напризволяще своє спорядження!

Через п'ять хвилин трійця вже рухалася у бік зруйнованого мосту.

«Близько 06:30 у м. Миколаїв унаслідок ракетного обстрілу сталося влучення у п'ятиповерховий житловий будинок із подальшими руйнуваннями з 5 до 3 поверху. Станом на 08:30 під час розбору завалів у п'ятиповерховому житловому будинку врятовано одну особу. Також зруйновано близько 10 приватних гаражів. Пожежу у приватних гаражах локалізовано на площі 300 кв. м»,— повідомили рятувальники.

Під мостом для переправи були покладені дерев'яні дошки.

На перший погляд, їх поназбирали хтозна-де, привезли хтозна на чому та понакидали абияк, цілком безладно. Але переправа виглядала крихкою й не надто надійною лише з відстані. Щойно Хмара обережно ступив на широку дошку й випробував ногою її міцність, то відразу оцінив — перехід облаштований зі знанням справи. Та й користуються ним уже не перший місяць — міст був підірваний партизанами ще у квітні,— а перехід стоїть.

Та попри стійкість конструкції Серфер, який замикав невеличку колону, все ж незграбно ступив кудись убік. Крайня дошка від того сіпнулася, зсунулася, смикнулася догори і заледве не вислизнула з-під берці, утворивши широку щілину. Необережний крок — і нога потрапить туди, є ризик ушкодження.

Хмара не встиг нічого сказати — Серфер уже зрозумів помилку, спритно поправив місточок, як було, і цілком по-дитячому розвів руками: ну добре, із ким не буває...

— Дивись під ноги, не клацай дзьобом,— усе ж не втримався Влад.

Порушник замість відповіді зробив фігуру із указівних пальців на обох руках, що за його версією означало *плюс* — знак того, що все зрозумів і прийняв до виконання. Надалі жодних ексцесів не було. Трійця

вервечкою перейшла на протилежний бік та один за одним видерлася на берег. І Хмара відразу усвідомив ворожу тактику.

Сонячні промені били просто в очі.

Росіяни навмисно розмістилися так, аби сонце опинилося в них позаду. Тому хоч якось роздивитися, що в них попереду, і відповідно відреагувати українці не могли. Невеличку групу переговорників могли заскочити зненацька, не дозволити зорієнтуватися. Але Хмара, як і решта команди, розуміли: ворогу ніщо не заважає вчинити будь-яку подлянку, аж до розстрілу в спину, вже на переправі. Саме таких прецедентів під час обмінів досі не було, проте це не означало їхню неможливість.

Влад, кліпаючи, щоби швидше адаптуватися до сліпучого світла, прикрив очі долонею, притуливши її до лоба. Нарешті роздивився попереду два криті брезентом «Урали», оточені по периметру цивільними, вочевидь «віджатими» у місцевих, автівками: двома «рендж роверами» та одним дещо підстаркуватим «кубиком». Поруч із машинами тупцювали обвішані зброєю чоловіки в камуфляжі без знаків розпізнавання і прихованими обличчями — майже такі самі, як і сам Хмара з його компанією. Різниця полягала в тому, що у кількох росіян замість балаклав нижня частина облич була замотана чорними хустками, розмальованими під вишкірені пащеки.

— Старший хто? — спитав Влад у рацію.

— Тут немає молодших,— проскреготав той самий хамовитий голос.— Підходьте, не вкусимо.

Хмара озирнувся, тоді кивком закликав Вініла із Серфером наблизитися. Коротко пояснив:

— Стартують, борзують, нагнітають.

— Знайома тактика,— кивнув Вініл.— Шукають приводу відіграти назад.

— Учетверте? — перепитав Серфер.— А сенс?

— Відсутність сенсу — суть загадкової російської душі,— філософськи зауважив Вініл.

— Потім будемо гратися в загадки,— процідив Хмара.— Зараз максимальна увага. На провокації не ведемося. Не підіграємо. Спокійно звіряємо списки, приймаємо наших. Хай би що ми там побачили — стиснули зуби, сопімо у дві дірки.

Те, що він мав на увазі, обоє розуміли без додаткових пояснень. Українських бранців привозили здебільшого ледь живими від тортур і голоду. Не обходилося без каліцтв, утрати частин тіла. Одному полоненому чеченець-конвоїр демонстративно, на очах у всіх, запхав до кишені його власне відрізане вухо, потім розреготався і додав: мовляв, повертаємо весь *комплект*. Хмара сам цього не бачив, йому переказували очевидці, але він добре уявляв стан переговорників із нашого боку. Щоправда, через десять днів той самий чеченець їхав селом і, напевне, розслабився, коли вибух невідомо звідки прилетілої гранати цілком успішно його «розукомплектував»...

Хмара наблизився до першої вантажівки. Назустріч їхній трійці вийшли так само троє і теж без зброї. По периметру маячили озброєні російські прикордонники: вони і справді вважали, що саме тут тепер проходить новий державний кордон. Переговорники мовчки дозволили себе обшукати, і Влад боковим зором помітив: Серфер ледь стримався, коли той, хто його обмацував, навмисно тицьнув його рукою між ногами набагато сильніше, ніж було треба. Але цей провокаційний жест не пройшов повз увагу іншого росіянина — того, хто займався Хмарою.

— Відставити,— наказав він підлеглому.

Наказ прозвучав незворушно, голосу росіянин не підносив. Однак той, що обшукував Серфера, негайно знітився і відсунувся від хлопця на крок. Із чого Влад зробив висновок: його візаві тут не просто старший — він і є *головним*. Має вагу і вплив більші, ніж зазвичай наділений відповідальний за проведення обміну офіцер.

— Руки сверблять — об стінку почухай,— додав головний.

Тепер Хмара придивився до нього уважніше. Із першого погляду крізь таку саму, як у нього, прорізь у масці не помітив нічого особливого. Тепер же зачепив поглядом трохи завузький розріз карих очей, над якими нависали верхні повіки. Під маскою вгадувалися важкувате підборіддя і високі випуклі вилиці. І нехай шкіра мала не жовтуватий, а радше смаглявий відтінок, а обличчя не здавалося широким, проте там була дешиця азійських генів і якась доля монгольської крові.

Подумав: «Нащадок ординців по давній, вірогідно, жіночій лінії, не інакше. Що ж — будеш для мене Монголом, не ображайся».

— Чого витріщився? Подобаюся?

Схвальна або заперечлива відповідь — черговий привід для провокації. От же ж народ паскудний! На рівному місці зачіпаються.

— Давайте вже до справ. Часу обмаль...— ухилився Хмара й тут же додав: — У вас і в нас. Бо прилетить, є ризики.

— Війна. Ризики завжди є.

Схоже, Монгол і справді вирішив більше не насікатися.

Наче худоба...

Порівняння виринуло найпершим, щойно росіяни відкинули брезент із кузова першого «Уралу» й опустили задній борт. Ізсередини шибонуло духом кількох десятків давно не митих тіл. Кузов нагадував хлів на колесах. Тільки цього разу там щільно тулилися люди. Самі чоловіки — сидять навпочіпки, стискаючи в руках великі пластикові пакети або подерті картаті сумки. Пакети й у кожного на голові: переважно сміттєві, але декому дісталися і звичайні, з логотипами різних торгівельних мереж.

А ще, окрім важкого духу, Влада накрило невидимою, але добре фізично відчутною концентрованою хвилею болю. Боліло кожному із бранців, їхній біль зміщувався, робився єдиним, перетворювався на якусь подобу сірої аури, що колихалася над кузовом. Концентрований біль і загуслий, застарілий жах — від того, що наступної миті ворог знову передумає, і бранці вчергове втратять надію вирватися на волю.

Хмара мовчав, важко дихав. Зараз він не знаходив слів не лише для того, щоби підбадьорити хлопців, а й просто по-людськи привітати. Поруч завмерли Вініл із Серфером.

Саме за Серфера Влад боявся найбільше. Для нього це був перший раз, і хоч його ретельно готували для цієї місії, інструктували і проводили бесіди, він усе одно накручував себе і геть міг утратити контроль. Хмара розумів його, за потреби міг би знайти виправдання його емоціям, проте краще би Серфер усе ж таки опанував себе.

Тим часом Монголу вже простягнули планшет із відкритим і виведеним на монітор файлом. Розтягнувши двома пальцями зображення, він кашлянув, промовив голосно, не пояснюючи — наказуючи:

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

КУПИТИ